

ZORGGROEP MULTIVERSUM

IEDER VERHAAL TELT

GAUZZ Outreach

AMBULANTE
GGZ

GGZ IN EIGEN
LEEFOMGEVING

MAATSCHAPPELIJK
HERSTEL EN GGZ

GGZ IN
HET ZIEKENHUIS

WONEN EN
GGZ

Ik zie, ik zie ingrijpende gebeurtenissen & moeilijk gedrag

Het is TRAUMA & AUTISME

Marijke Van Imschoot & Tina Jacobs

OPBOUW

1. Wat is trauma & PTSS?
2. Trauma & PTSS bij personen met autisme
3. Traumasensitief werken
 - Trauma bril (de 3 breinen, window of tolerance, triggers)
 - Aanpak (de 3 R's)
 - Illustratie a.d.h.v. casus materiaal

Deel 1

Wat is TRAUMA & PTSS?

- Grote 'T' trauma
- Kleine 't' trauma
- Ontwikkelingstrauma (in eigen zorgcontext)

Wat is PTSS?

Negatieve
veranderingen in
cognities en stemming

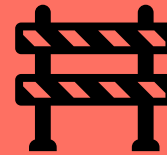
Intrusieve
symptomen

Veranderingen in
arousal en reactiviteit

Vermijding

Trauma

Duur

Lijdensdruk

DEEL 2

Trauma & PTSS bij AUTISME

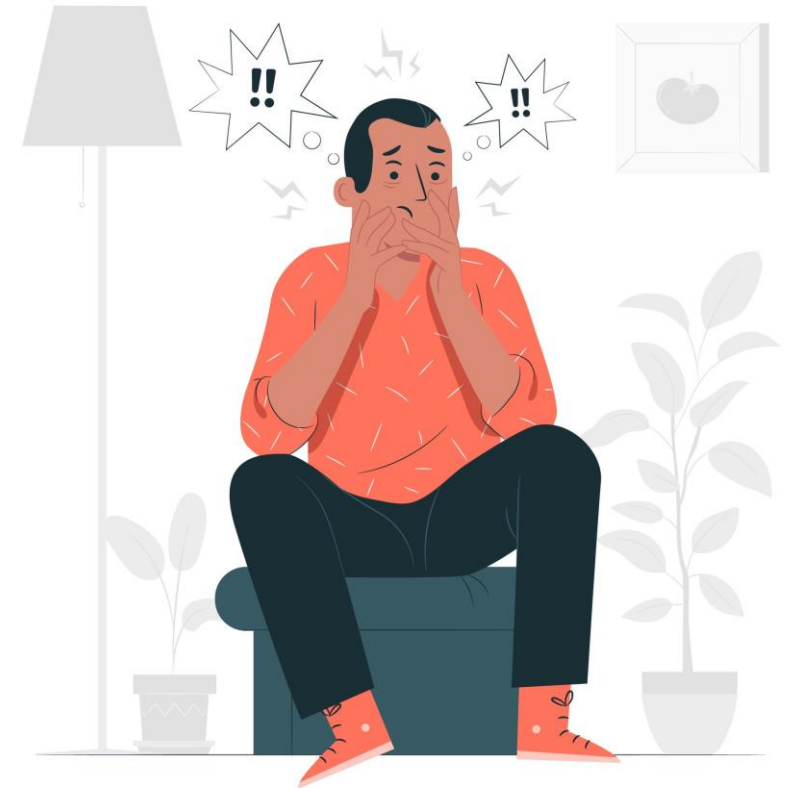
**Trauma is the experience,
not the event**

Trauma interpretatie

- Andere beleving & interpretatie van situaties
- Ervaren van hulpeloosheid en onmacht in combinatie met stress/angst

→ Mogelijk ook veel kleine **t trauma's!!!!**

Trauma interpretatie

- Voorbeelden:
 - Sociale situaties: sociale misverstanden, moeizame sociale interacties, zich buitengesloten voelen
 - Plotselinge/onverwachte veranderingen
 - Sensorische gevoeligheid en overprikkeling
 - Bepaalde interesses of repetitieve gedragingen niet kunnen/mogen uitvoeren
 - ...

Ontwikkelen van traumaklachten & PTSS

Verhoogd risico op traumaklachten door:

- Blootstelling aan meerdere potentieel traumatische gebeurtenissen
 - Vaak afstemmingsproblemen van de omgeving
- Mentale gezondheidsproblemen
- Angstverhogende factoren
 - Meer negatief denken
- Kwetsbaarheid op vlak van emotie- en spanningsregulatie
- Bepaalde cognitieve denkstijl
- Verminderd gebruik van adaptieve copingstrategieën
- Gebruik van maladaptieve copingstrategieën
- ...

Mogelijke klachten/negatieve gevolgen

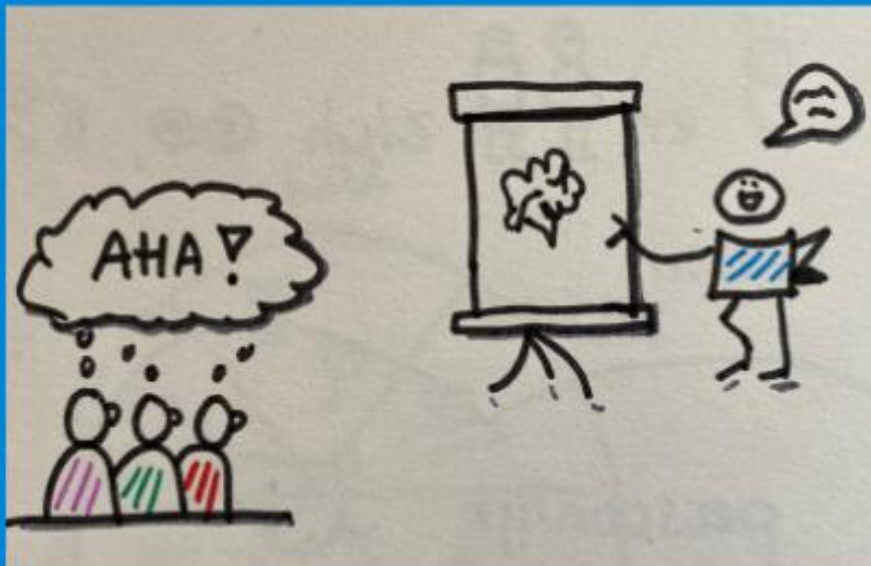
Verhoogd risico op:

- Ontwikkelen van bijkomende mentale gezondheidsproblemen
- Gedragsproblemen (o.a. agressie, zelfverwondend gedrag, ...)
- Slaap- en eetproblemen
- Negatieve impact op dagelijks functioneren, o.a. verminderde zelfredzaamheid
- Fysieke klachten (o.a. buikpijn, extreme vermoeidheid, ...)
- Suïcidaliteit
- ...

Impact op autisme kenmerken

- Toename communicatieve & sociale problemen
- Toename van rigiditeit of stereotiep/repetitief gedrag
- Verhoogde prikkelgevoeligheid
- Meer moeite met veranderingen
- ...

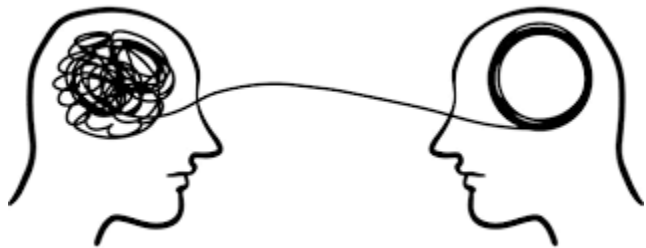
EFFECT TRAUMA

Deel 3

Traumasesitief
werken

We moeten niet allemaal therapeuten zijn

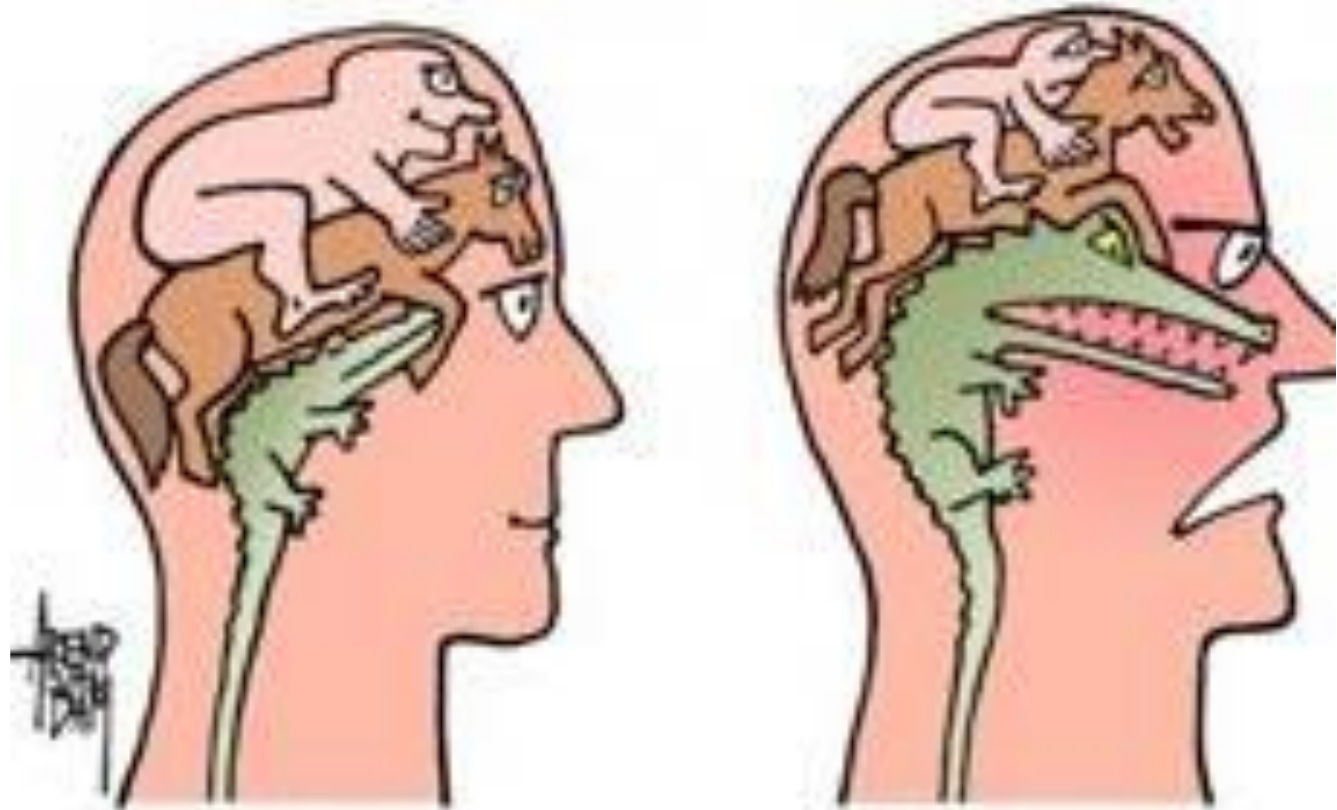
**Traumasensitief werken heeft therapeutische
EFFECTEN**

ongeacht door wie, wat, waar en wanneer

ELKE POSITIEVE CONNECTIE kan groei bevorderen

*Onderschat je superkracht niet in gewoon een liefdevol
mens te zijn.*

Toxische stress
verstoort gezonde
hersenenontwikkeling

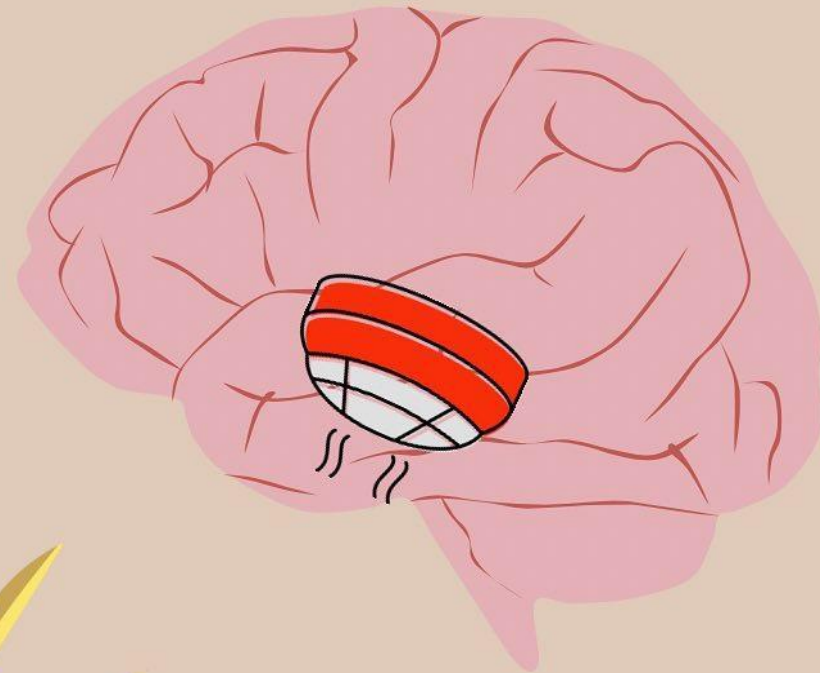

1. Reptielenbrein (survival brein)
2. Zoogdierenbrein (emotioneel brein)
3. Mensen brein (denkend brein)

Rookmelder

- Scannen naar gevaar in onveilige wereld
- Blauwdruk van wantrouwen
- Amygdala slaat teveel en te snel vals alarm
- Hyperalert stress system → meer overspoeling
- Fight, flight freeze...

Waar rook is, is vuur?
Of niet?

Filmpje
Window of
Tolerance

- <https://www.youtube.com/watch?v=U8gLstY6dYc>

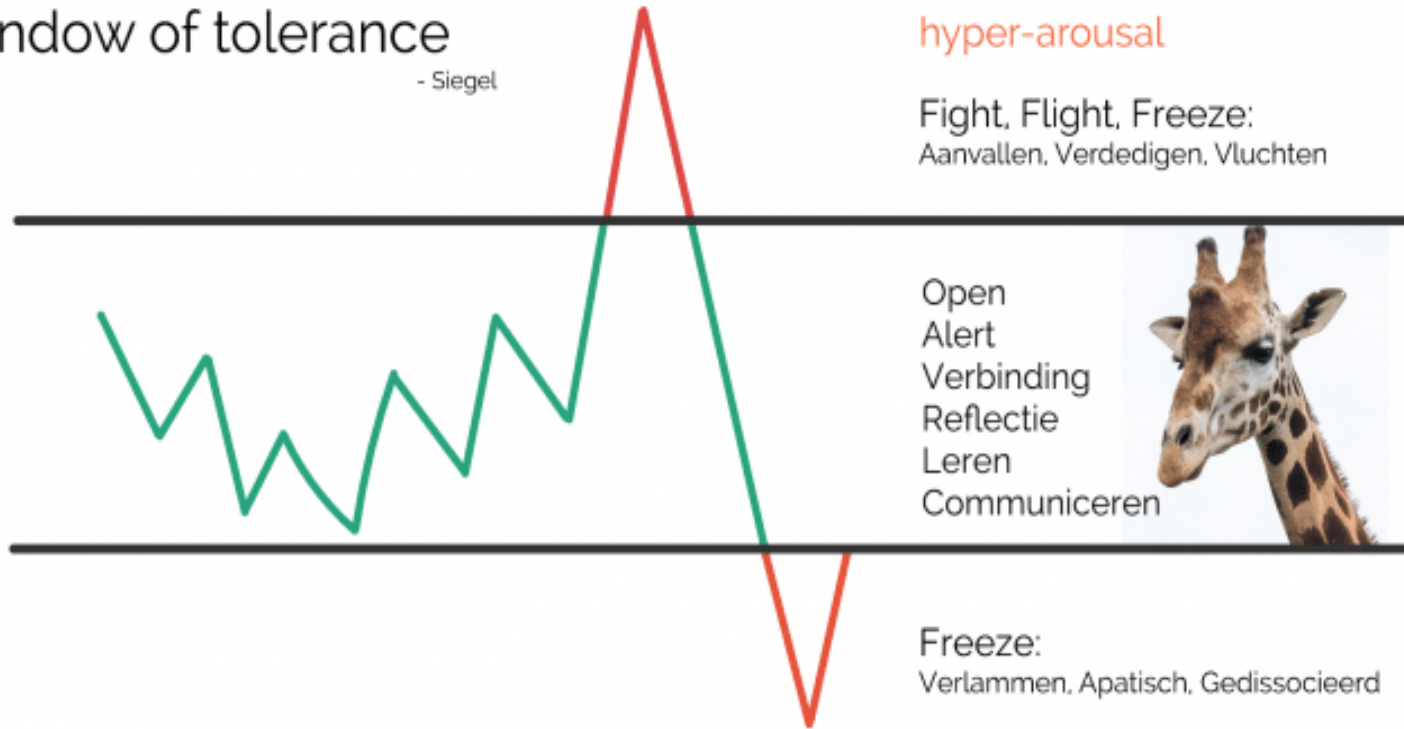
Window of tolerance

- Siegel

onveilig

veilig

onveilig

hyper-arousal

Fight, Flight, Freeze:
Aanvallen, Verdedigen, Vluchten

Open
Alert
Verbinding
Reflectie
Leren
Communiceren

Freeze:
Verlammen, Apatisch, Gedissocieerd

hypo-arousal

Window of Tolerance

Anita Schelling
NLP Trainer & Coach

www.anitaschelling.nl

Trauma Bril: Triggers??

- *Aanraking*
- *Specifieke plek op het lichaam (oren, voeten, hals...)*
- *Specifieke plaats, persoon ...*
- *Vliegtuigen die overvliegen, duiven...*
- *Data*
- *Harde geluiden*
- *Lichamelijke sensatie (honger, plasdrang, blaasontsteking, verhoogde hartslag...)*
- *Vastgebonden worden*
- *Komen en gaan van mensen (ouders, personeel)*
- *Apparatuur die niet werkt*
- *Afstand - nabijheid*
- *Dwang*
- *Geen controle*

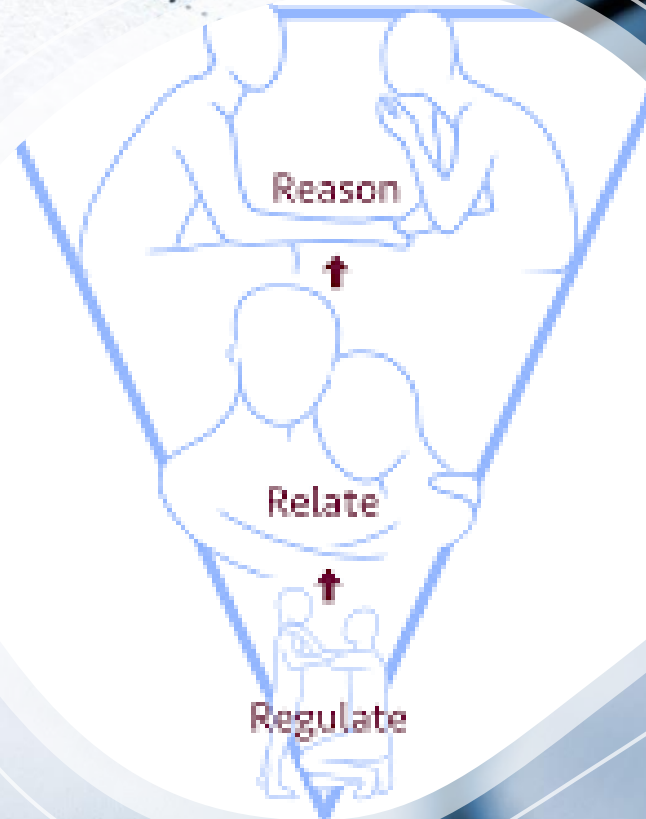
Herstel Trauma

- juiste balans tussen het denk brein en het emotioneel brein herstellen
 - ✓ Zolang de Window of tolerance te klein is
 - ✓ Zolang te snel hypo of hyper arousal
 - ✓ Zolang reacties aangestuurd vanuit het emotioneel brein
→ geen herstel trauma
- Hoe de balans tussen emotioneel en denk brein herstellen?
- Hoe helpen om zijn Window groter te maken?

First Regulate

Then **Relate**

Then Reason

“Regulate” –
(co)
reguleren

Het kind leert...

- Dat ontregeling voorbij gaat
- Dat het aandachtig kan zijn
- Dat er zoiets bestaat als ritme en tijd, dat er patronen zijn
- Dat frustratie betekenis heeft en oplosbaar is
- Dat troost volgt op bang zijn
- Dat blij zijn gedeeld wordt
- Dat anderen te vertrouwen zijn
- Dat hij/zij er mag zijn

Schatkist van hulpbronnen

....

- Tactiele prikkels: kriebel spelletjes, warmte pad, warmte lamp, L/R tikken (vlinderknuffel), touwtje, ...
- Propioceptieve prikkels: verzwaringsmateriaal (deken, kersenpitkussen), heavy duty tasks
- Vestibulaire prikkel: zitbal, schommel, waterbed, hangmat...
- Geur prikkels: doekje met geur
- Bewegingsprikkels
- Rustige plek (tekening zee en doos met schelpjes e.d.)
- Ademhalingsoefening
- Filmpje kijken in snoezel ruimte
- Naar dieren gaan en aaien
- Muziek luisteren (oortjes)
- Verduidelijken (puzzel van 5)
- Onverwachte prikkels benoemen, voorspelbaar maken
- Rustig praten/troosten
- **Rust bij begeleiding (kalm begeleider brein → kalm kind brein)**

Deel 4

Casus materiaal

Nadine is al van kleins af aan gekend met moeilijk gedrag. Wel is er sinds haar 13^e levensjaar een toename van extreme gedragsproblemen zichtbaar.

Wie is Nadine?

- Ernstig verstandelijke beperking
 - Leeft hier en nu (tijdsbesef)
 - Sfeergevoelig
 - OL 2-4 jaar
 - Veel nood aan structuur en vaste patronen
 - Duidelijke kaders en grenzen nodig
- Emotioneel
 - Geen uitstel verdragen
 - Eigen lichaam centrum van de wereld
- Autisme
 - Sensorisch andere waarneming
 - Echolalie – taalbegrip > taalproductie
 - Geen/weinig zelfregulatie
- Tourette (?) Tics en schelden

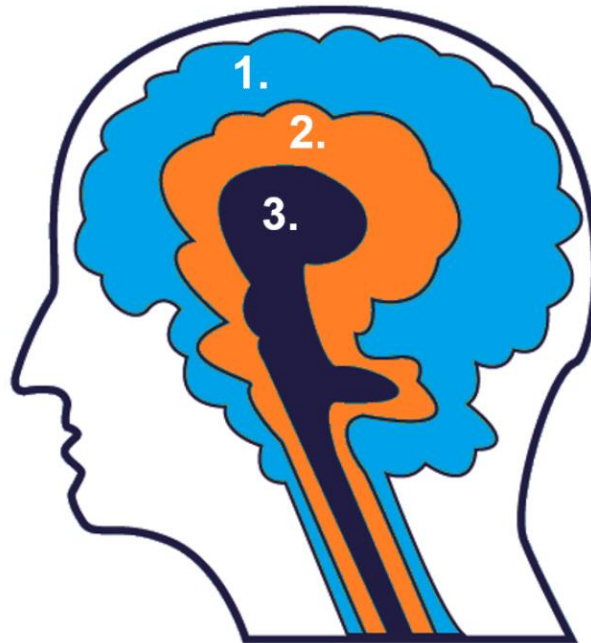
Puberteit – decompensatie
in functioneren
Chronische stress

Basisthema's (behoefte) emotionele
ontwikkeling
Adaptatie: **(co)reguleren** van stress en
emoties met oog op homeostase
(evenwicht)
1 ste socialisatie: op zoek naar een
veilige gehechtheidsrelatie met oog op
aanvaarding

Trauma kenmerken bij Nadine

- Trauma bij autisme en verstandelijke beperking

- Lichamelijke spanning – opspannen onderlichaam
- Geen aanrakingen verdragen
- Snel ontregeld en explosief
- Automutilatie
- Psychoses of dissociatie (andere N, ...)
- Geraakt in veiligheid en vertrouwen
- Nood aan controle

1. Neo cortex / menselijk brein

Vooruitblik

- Analyseren
- Plannen
- Organiseren
- Reflecteren

IK DENK

2. Limbisch brein / zoogdierenbrein

Terugblik

- Emoties
- Motivatie
- Verlangens
- Geestelijke behoefte

IK VOEL

3. Hersenstam / reptielen brein

Reflex/instinct

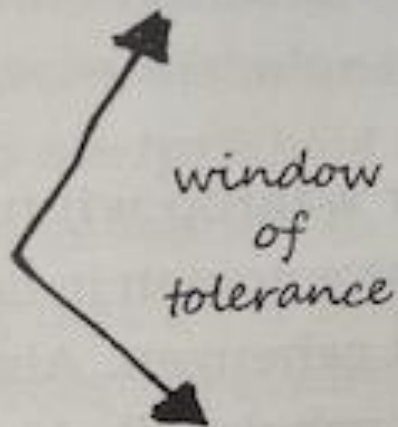
- Vecht of vlucht reactie
- Hormooncontrole
- Temperatuur controle
- Honger / dorst
- Ademhaling en hartritme
- Voortbestaan/voortplanting

IK REAGEER

Hoe ziet dit er uit bij Nadine?

S
T
R
E
S
S

zoogdierenbrein

- fight,
- flight,
- active freeze

mensenbrein

- geïntegreerd

reptielenbrein

- passive freeze
- submissie

Triggers
Intern of
extern

Chronische stress: chemische disbalans. Amygdala is heel de tijd actief. Ofwel continu gevaar ofwel niet meer kunnen reageren op gevaar

PSYCHO EDUCATIE

rekening houden met cultuur

KALM BREIN
van belangrijke andere

CO-Regulatie

Beeldvorming
ontwikkelingsfase
sensorisch profiel
lichaamsreacties

Triggers in kaart
brengen adv WOT

Stabilisatie
Veiligheid
Hoe werken we aan veiligheid?
Hoe zien we dat N zich veilig
voelt?

Emotieregulatie

signaleringsplan (zelfregulatie
en co-regulatie)
Ademen (eerst bij jezelf)
bewegen/spelen/natuur/...

Hechting

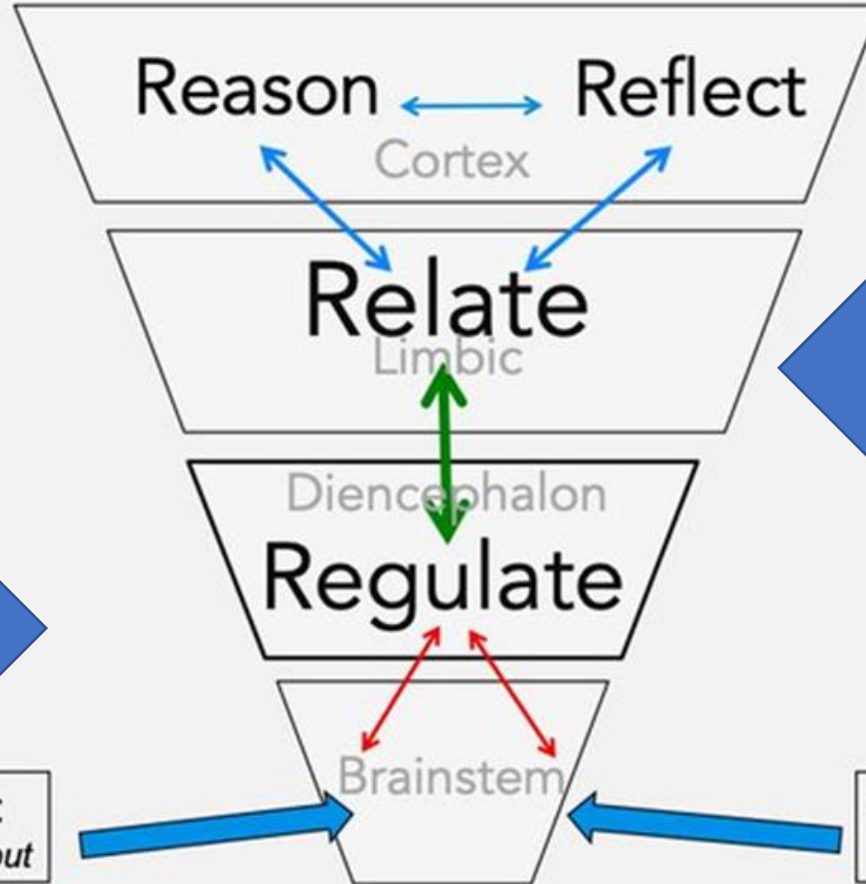
Welk hechtingssysteem
merken we op?

Dagelijks leven

Regelmaat/ritme/routines
Kalmeren van reptielenbrein
(zachte stem)

Verwerking is
laatste stap
Zelfregulatie is
nodig

Sequential Engagement & Processing

Reguleren- Hoe doen we dit nu? Wat werkt?

Relatievorming – wat lukt er al?

Inside world:
Interoceptive Input

Outside world:
Sensory Input

Hersenstam

zingen
wiegen
knuffelen
trommelen
massage met lotion

Ritmische en sensorische input
(tactiele, motorische en auditief)

Afgestemde en responsieve zorg

ouder-kind yoga
dozen met sensorisch
materiaal
deeg kneden
baby-spelletjes (vb kiekeboe)
en babyrijmpjes

muziek instrumenten
klapspeletjes
play dough
relaxatie oefeningen

Massage
Ritme
EMDR

Bron: NMT & espero

Middenhersenen

Spiegelen
liedjes met handgebaren
rijmpjes
gedichten

schommels
ballen
tunnels
doolhoven
klimmen

samen kribbelen op papier
bellen blazen
spelen met linten
lezen
freeze spelletjes op muziek

Meer complexe ritmische bewegingen
Eenvoudige verhalen
Emotionele en fysieke warmte

Muziek en beweging
Therapeutische massage
Interacties met paarden of honden

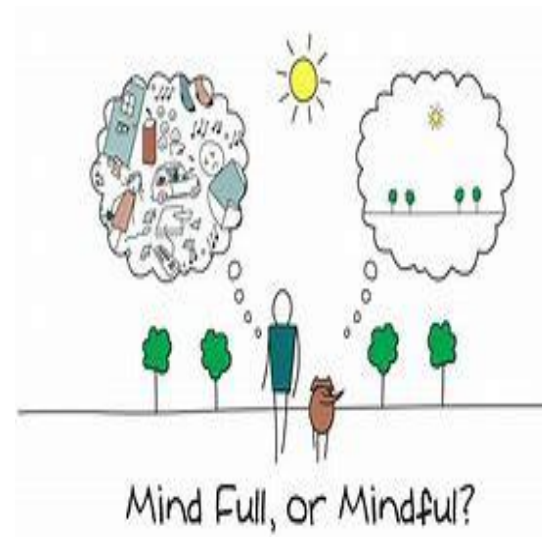
Bron: NMT & espero

Beeldvorming nodig

- Observeren adv WOT – kijken naar lichamelijke reacties
- Succes ervaringen inventariseren – wat werkt al?
- Welke volgende stap?
 - Gauzz psycho-educatie thuis
 - Sensorisch profiel – hoe werkt informatieverwerking bij N
 - Uitbreiden ‘hersenstam’ activiteiten
 - Snoezelen - snoezelbadje
 - Buiten activiteiten
 - Samen zingen
 - Spelletjes proberen spelen
 - Samen dansen
 - Scheuren

Nog vragen?

Bijlagen

Literatuur, info & materiaal

-
- Spelenderwijs verbinden & hechten (Micheline Mets)
 - Wiebelen & Friemelen (M. Thoonsen & M. van der Gaag)
 - Slapende honden wakker maken (A. Struik)
 - Behandelen van trauma bij kinderen & jongeren (M. Blaustein, K.Kinniburgh)
 - Van Kwetsuur naar Litteken (N. Vliegen)
 - Trauma sporen (B. van der Kolk)
 - The Neurosequential Model in Education: Introduction to the NME Series: Trainer's Guide (NME Training Guide) [Print Replica] Kindle Edition by [Bruce D. Perry](#) (Author), [Steve Graner](#) (Author)
 - Praatkaartjes Trauma (<https://behindbehaviour.nl/praatkaartjes/>)
 - Sensorisch profiel a.d.h.v. vragenlijsten zoals de Sensory Profile-NL
 - Info EMDR bij ASS: <https://academischewerkplaatsautisme.be/emdr/>